

فلسفه تنهایی

«تنهایی ات را دوست بدار و با مرثیه‌ای خوش الحان دردش را تاب بیاور».

ماریا ریلکه

اخیراً کتاب «فلسفه تنهایی»، نوشته لارس اسونسن با ترجمه خشایار دیهیمی را خواندم و اوقاتم خوش شد. جایی از کتاب، نویسنده به نقل از قهرمان فیلم «راننده تاکسی»، ساخته مارتین اسکورسیزی می‌نویسد: «تنهایی توی کل زندگی‌م همیشه و همه جا دنبال کرده. تو بارها، تو ماشین‌ها، تو پیاده‌روها، تو فروشگاه‌ها، همه‌جا. هیچ‌جا از دستش خلاصی نداشتم. من همون آدم تنهای خدا هستم».

اسونسن فیلسوف، چند نوع تنهایی را از یکدیگر تفکیک کرده: «تنهایی متفاوتی» که ناظر به تنها زاده شدن بر روی این کره خاکی و تنها زندگی کرده و تنها مردن و روی در نقاب خاک کشیدن است؛ نوعی از تنهایی که بر جدایی و انفصال ابدی ما از دیگران تأکید می‌کند. به تعبیر سپهری: «حیات نشئه تنهایی است» و «نه وصل ممکن نیست / همیشه فاصله ای هست». افزون بر این، اسونسن از «تنهایی شناختی» پرده بر گرفته، تنهایی‌ای که متضمن این امر است که ما انسان‌های گوشت و پوست و خون دارو پیرامونی، نمی‌توانیم حرف‌هایمان را چنانکه باید، به دیگران بفهمانیم و از این‌رو دیگران نمی‌توانند ما را بطور کامل بفهمند. نویسنده جهت ایضاح بیشتر این نوع تنهایی، نقل قولی از برتراند راسل آورده است. «تنهایی مزمن»، «تنهایی موقعیتی» و «تنهایی گذرا» از دیگر انواع تنهایی به روایت نویسنده است.

پیشتر، در برخی از نوشته‌ها و سخنانم، شش نوع تنهایی را به روایت خویش از یکدیگر بازشناخته و تفکیک کرده‌ام. در مقاله «چه درونم تنهاست» که فصلی از کتاب در دست انتشار «نبض خیس صبح» است و چند ماه پیش منتشر گشت، انواع تنهایی را تقریر کرده‌ام. قرابت میان آنچه از آن به «تنهایی معنوی» و «تنهایی تلخ» تعبیر کرده‌ام، با آنچه اسونسن در «فلسفه تنهایی» آورده، برایم تأمل برانگیز بود. ظاهراً انسان‌هایی که دغدغه‌های اگزستانسیل مشترکی دارند و در خلوت خود، به این مقولات می‌اندیشند، به رغم تفاوت‌های تربیتی و فرهنگی و جغرافیایی، چون درباره درد و تجربه زیسته مشترکی می‌نویسند و دل مشغول سرشت سوگناک زندگی‌اند و با آن دست به گریبان‌اند، مشترکات چشم‌گیری در احوال و اقوال‌شان یافت می‌شود. خواندن «فلسفه تنهایی» را به دوستان پیشنهاد می‌کنم:

«پس به سمت گل تنهایی می‌پیچی

دو قدم مانده به گل

پای فواره جاوید اساطیر زمین می‌مانی

و ترا ترسی شفاف فرا می‌گیرد».